

Família

HI HAVIA UNA VEGADA... CANVIS VITALS

Les històries que expliquem a les nostres criatures, ja siguin inventades per nosaltres o a partir de contes i llibres ja escrits, poden facilitar-los la superació de tràngols i reptes quotidians

NEREIDA CARRILLO

La proposta

Títols per a totes les situacions

La producció literària per als més petits és una màquina ben greixada: al mercat es poden trobar títols per a gairebé qualsevol situació. Cal revisar bé aquests contes abans d'adquirir-los o agafar-los en préstec perquè vagin en consonància amb el que volem explicar a l'infant. Per exemple, un clàssic infantil és *El peix irisat*, que ensenya a compartir. Un altre títol per a petits és *Un grapat de botons*, un conte sobre la diversitat familiar. Mentrestant, a *Els colors de la nostra pell*, s'aborden les races i els diversos colors de la pell. I per als més menuts, *La fesTETA* explica la història d'una nena que a poc a poc va deixant el pit i celebra amb la seva mare i la seva família cada dia de l'al·letament i la nova situació.

Al llibre *Visc en dues cases*, la protagonista, una nena de 9 anys, explica que no és “pobreta” ni s’ha fet gran de cop; simplement els pares s’han separat i ara viu en una casa de dilluns a divendres i en una altra alguns caps de setmana. En canvi, el ratolinet del conte *¿Què portes dins el bolquer?* experimenta una situació força diferent. L’animalec és molt xafarder i mira el bolquer dels altres per explicar-los que ell ja fa les necessitats en una gibrelleta. Com aquestes històries, a les prestatgeries de llibreries i biblioteques proliferen títols que aborden situacions de canvi, de conflicte o de repte que viuen els menors: deixar el pit, la mort d’un familiar, el primer dia d’escola, la separació dels pares o descobrir que es té un color de pell diferent.

¿Les històries en cel·lulosa ajuden a passar millor tràngols i pors? La psicòloga infantil Mireia Val n’està convençuda: “Els contes, com a eina terapèutica, poden ajudar a comprendre situacions noves i fins i tot a resoldre conflictes entre companys. Juguen un paper molt important en el creixement de l’infant, afavoreixen el desenvolupament emocional i intel·lectual”. Per a Val, la literatura infantil pot ser útil perquè pares i mares abordin situacions complicades amb criatures de 2 a 12 anys. Per contra, Jordi Feu, sociòleg i pedagog, professor de la Facultat d’Educació i Psicologia de la UdG, sosté que els llibres poden constituir un recurs útil a partir dels 7 anys, sempre puntualment i complementant l’explicació de la família: “És un mal negoci fer ús del conte per explicar una realitat que com a mares i pares no ens atrevim a explicar o no en sabem”.

PAIR MILLOR L’ADVERSITAT

Per a la psicòloga Carme Estévez, els contes poden ser un desllorigador imprescindible: “Faciliten el diàleg en si-

tuacions doloroses, de manera que els nens i nenes poden comprendre millor les seves emocions i integrar aquestes vivències negatives en la seva *motxilla emocional*”. A *L’illa de l’avi* s’aborda la mort d’un familiar, un tema tabú per a la nostra societat, difícil d’explicar als adults i encara més a la canalla. Els experts recomanen parlar-ne. “Si l’infant no pregunta –explica Val–, nosaltres moltes vegades no donem cap mena d’informació, quan és important donar-la perquè l’infant no es quedi amb la idea que l’avi ha marxat, que ja no el vol veure més, que l’ha rebutjat”. En casos com aquest, el problema és que el llibre escrit no sempre recull amb fidelitat els valors que té la família en relació a la mort.

A més d’aquest inconvenient, el pedagog de la UdG en veu d’altres, com ara que els contes creats per explicar canvis i reptes als més petits puguin accelerar processos, tinguin massa càrrega valorativa o “anticipin una realitat que potser no serà com la viu l’infant”. Per a Feu, en les edats més primerenques no s’ha d’apostar per una literatura instrumental: “En aquesta etapa infantil, els contes han de ser històries boniques, de fantasia, d’experiències, d’il·lusió, de coses senzilles. És més beneficiós. Com a molt, optaria pel conte inventat a través d’una metàfora molt suau”. Afegeix que sempre se n’aprèn, encara que no siguin qüestions tan pràctiques. Estévez i Val, per contra, creuen que el conte com a eina terapèutica ajuda també en edats primerenques; i no només llegir-lo un dia, sinó diversos. “Cada cop que els hi expliques –puntualitza Estévez– estan adquirint nova informació que els ajuda en el procés d’integració de la situació problemàtica”.

Com a eina terapèutica, les històries es poden abordar una infinitat de situacions: l’arribada d’un germà, el fet de

compartir o altres valors i pors com l’amor, la justícia, el respecte, la por de la foscor, la por dels fantasmes i les bruixes... Quins són els ingredients essencials per cuinar un conte terapèutic? ¿Ajuden més les pàgines impreses o els relats orals abans de dormir? I els personatges, ¿han de ser animals o millor persones de carn i ossos? Com i per què poden ajudar els contes? “L’infant s’identifica i empatitza amb el personatge i acaba entenent que també està vivint tot el que li està passant al personatge”, explica la psicòloga Mireia Val. Per això, perquè s’hi identifiquin, considera que el més adequat és que els protagonistes de les històries siguin nens o nenes; en tot cas, persones reals. Feu, en canvi, aposta per una història d’animals en un bosc o algun altre tipus de protagonistes que serveixin a la metàfora i que allunyin la història de la realitat que viu la criatura.

LLIBRES CASOLANS I HISTÒRIES ORALS

Estévez, per la seva banda, considera que els personatges poden ser infants o no, ja que els nens entenen bé la metàfora. Per a aquesta psicòloga, els ingredients clau són una trama relacionada amb el conflicte o situació que viu l’infant i, també, un final feliç: “Fa que puguin aprendre eines emocionals per afrontar algunes situacions”. Pel que fa al suport, si ajuden més els contes impresos o els relats orals, els experts també tenen opinions diverses. Per al professor de la UdG, resul-

ta més adequada la història inventada pels progenitors abans d'anar al llit, un moment íntim, de calma i repòs, més procliu a la conversa: “La història inventada la pots modular molt bé en funció de com està el teu fill en aquell moment i de com ho viu la família. Es pot fer una gran adaptació, mentre que en el llibre escrit el relat és invariable”.

En aquest sentit, la psicòloga Verònica Trujillo defensava en un article de la ja desapareguda revista de psicopedagogia *Educad* que les històries que expliquem abans de dormir poden crear un ambient propici perquè l'infant pensi i comuniqui les emocions. Els adults, afegia, han de saber crear un clima “d'escolta activa”. Val matisa que en el cas dels infants més petits és convenient un conte en paper –comprat o fet casolà–, ja que als més menuts “el suport visual els ajuda moltíssim”. Per a aquesta psicòloga, una conseqüència important és que els anticipa una situació que vindrà i que poden viure amb angoixa: “Els hàbits i les rutines donen seguretat als infants i qualsevol cosa que els pugui anticipar una situació també”. Estévez planteja crear un conte a quatre o sis mans, un o els dos progenitors amb l'infant: “Un recurs molt útil és poder-nos inventar el conte de manera conjunta amb el nen/nena, sigui escrit o amb dibuixos, proposant-li nosaltres el conflicte i que ell hagi de trobar solucions”. Caldrà que tota la família esmoli l'enginy i la creativitat.✖

L'apunt

Fem un conte: fotos i creativitat!

Els contes casolans, que podem fer nosaltres mateixos, amb fotografies, uns quants retoladors i molta imaginació, també ajuden. I l'estiu, quan tenim una mica més de temps lliure, és una bona època per confeccionar-los. La psicòloga Mireia Val explica que una vegada els va proposar aquest repte a mares i pares d'infants que acabaven l'escola bressol i encetaven la seva etapa de preescolar. Van fer fotos en què es veien les criatures a l'escola bressol i de vacances amb els seus pares i després algunes fotografies en què es veia la seva nova escola i alguns dels infants que serien els seus companys. “Són coses reals, que el nen o nena ha viscut i que li permeten anticipar”, explica Val, que afegeix que la iniciativa va tenir molt bon resultat.